

Interpellation om att fler ska gå från bidrag till egen försörjning

I Uppsala kommun utbetalas betydande belopp i ekonomiskt bistånd varje år. Hälften av dem som söker bistånd gör det på grund av arbetslöshet, vilket motsvarar cirka 1 300 individer. Detta är en utmaning som påverkar inte bara de drabbade individerna och hushållen, utan även kommunens budget och den sociala hållbarheten.

Att så många står utanför arbetsmarknaden och därmed är beroende av ekonomiskt bistånd väcker frågor om hur kommunen arbetar för att stärka vägarna till egenförsörjning. Det är avgörande att insatser inom arbetsmarknadsområdet är effektiva, träffsäkra och tillräckliga för att möta denna utmaning.

Det politiska styret i Uppsala kommun (S-V-MP) lanserade i början av mandatperioden sin så kallade 1000-plan, med målet att 1 000 fler individer ska gå från bidrag till egen försörjning under mandatperioden. Planen kan framstå som lovande, men frågan är varför Uppsala kommun, med sin dynamiska arbetsmarknad och sitt växande näringsliv, överhuvudtaget har så många individer som får försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Detta är särskilt anmärkningsvärt då det finns stora behov av kompetensförsörjning både inom det privata näringslivet och i offentlig sektor.

Centerpartiet anser att målet måste vara att alla som har en arbetsförmåga också ska arbeta. Ekonomiskt bistånd är samhällets sista skyddsnät. Att 1 300 individer får bidrag på grund av arbetslöshet är ett stort misslyckande

Den så kallade 1000-planen borde rimligtvis ändras till 1300 - planen.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsnämnden ordförande Pavlos Cavelier Bizas (S):

1. Varför har ni lanserat en plan som inte syftar till att få ut samtliga individer som får ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet i egen försörjning under mandatperioden?
2. Varför lyckas vi inte med att få ut de 1 300 individer som får ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet i egen försörjning? Vilka är hindren och trösklarna?

Ehsan Nasari (C)
2024-12-09

Svar på interpellation om att fler ska gå från bidrag till egen försörjning

1. Varför har ni lanserat en plan som inte syftar till att få ut samtliga individer som får ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet i egen försörjning under mandatperioden?

Arbetsmarknadsnämndens plan för 1000 fler Uppsalabor i egen försörjning syftar till att uppnå det beslutade nämndmålet om att minska andelen vuxna biståndsmottagare till under 1 procent av befolkningen i Uppsala kommun i slutet av mandatperioden.

När målet arbetades fram gjordes jämförelser med kommuner med liknande förutsättningar. I november 2022 låg andelen vuxna biståndsmottagare i Uppsala kommun på 1,4 procent av befolkningen. Vid samma tid hade Stockholm 0,9 procent, Umeå 0,8 procent och Lund 1,1 procent biståndsmottagare som andel av sin befolkning. Målet sattes till just under 1 procent eftersom det bedömdes som ambitiöst men samtidigt realistiskt utifrån de lokala förutsättningarna i Uppsala kommun.

I mars 2023 emottog ca 3 500 vuxna individer ekonomiskt bistånd i Uppsala. Bedömningen gjordes att det vore realistiskt att minska antalet vuxna biståndsmottagare i Uppsala med omkring 1 000 individer innan mandatperioden slut – till 2 500 individer. Räknat som andel av Uppsala kommuns prognostiserade befolkning vid mandatperiodens slut 2026 skulle det motsvara ungefär 1 procent vuxna biståndsmottagare.

Nämndens ambition är att så många individer som möjligt ska lämna beroendet av ekonomiskt bistånd, såväl de som mottar ekonomiskt bistånd huvudsakligen på grund av arbetslöshet som av andra skäl. Det finns dock omständigheter utanför nämndens rådighet som begränsar möjligheterna att nå ett mål om noll personer i behov av ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Knappt hälften av de individer som mottar ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet gör det som kompletterande stöd när andra ersättningar inte räcker till försörjningen, så som etableringsersättning eller aktivitetsstöd. Dessa ingår i program hos Arbetsförmedlingen och har därigenom en annan (men otillräcklig) ersättning som individen riskerar att förlora om kommunen går in med insatser utan att Arbetsförmedlingen tar initiativ till det.

2. Varför lyckas vi inte med att få ut de 1 300 individer som får ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet i egen försörjning? Vilka är hindren och trösklarna?

Antalet individer i Uppsala kommun som mottog ekonomiskt bistånd på grund av huvudsakligen arbetslöshet uppgick till 1 146 individer i november 2024. Det motsvarade ca 40 procent av det totala antalet biståndsmottagare (2 970 individer).

Orsakerna till att människor behöver ekonomiskt bistånd varierar och är ofta sammansatta. Den dominerande orsaken är arbetslöshet, men även ohälsa och sociala skäl är vanliga bakomliggande faktorer som begränsar individers möjligheter till egenförsörjning.

En relativt stor andel individer som får ekonomiskt bistånd på grund av huvudsakligen arbetslöshet lämnar biståndet relativt snart. Kommunens samverkan med Arbetsförmedlingen, insatser inom vuxenutbildning och arbetsmarknadsanställningar har en central roll i framgångarna. De individer som främst lyckas lämna biståndet är de som har tidigare arbetslivserfarenhet, god arbetsförmåga och mindre hinder vad gäller språk och hälsa.

En mindre andel individer som får ekonomiskt bistånd på grund av huvudsakligen arbetslöshet blir kvar i ekonomiskt bistånd under längre tid. Många av dem har oklara eller diffusa hälsoproblem som begränsar arbetsförmågan. Kort utbildningsbakgrund och bristande språkkunskaper är också vanliga hinder. På den svenska arbetsmarknaden ställs höga kompetenskrav, även för enkla jobb. Kraven är inte alltid motiverade av vad arbetet fordrar, men används som urvalsverktyg inför anställning. Utbildning ökar chanserna till anställning, men alla individer klarar inte att tillgodogöra sig en utbildning. Brist på professionella nätverk och kontakter gör det också svårt för många att ta sig ur arbetslöshet och beroendet av ekonomiskt bistånd.

Nämnden arbetar kontinuerligt med att identifiera faktorer som ger upphov till individers behov av ekonomiskt bistånd för att kunna erbjuda rätt insatser. Kommunens möjlighet att påverka individernas väg till arbete är dock begränsad eftersom Arbetsförmedlingen har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadsinsatser.

Det nämnden kan erbjuda är vuxenutbildning och sfi för de som behöver komplettera sin utbildning, arbetsmarknadsinsatser inom förvaltningens verksamheter och hos externa anordnare och möjlighet till arbetsmarknadsanställning inom kommunal verksamhet. Nämnden samverkar också med Arbetsförmedlingen enligt Socialtjänstlagen i samband med beslut om ekonomiskt bistånd och följer upp att individer deltar i de insatser och program som Arbetsförmedlingen beslutat om samt erbjuder motiverande samtal och socialt stöd för att undanröja hinder för att individer ska komma i egenförsörjning.

Knappt hälften av de individer som i november 2024 mottog ekonomiskt bistånd huvudsakligen på grund av arbetslöshet gjorde det som kompletterande bistånd till andra ersättningar, såsom etableringsersättning eller aktivitetsstöd. De flesta av dessa individer deltog i insatser via Arbetsförmedlingen inom ramen för främst etableringsprogrammet, Jobb- och utvecklingsgarantin eller Jobbgarantin för ungdomar. För att kommunen ska kunna påskynda deras väg till egenförsörjning genom kompletterande insatser krävs att insatserna först godkänns av Arbetsförmedlingen, annars riskerar den enskilde att bli av med sin statliga ersättning. En sådan bedömning från Arbetsförmedlingen kan ibland vara tidskrävande. Om Arbetsförmedlingen bedömer att de kan erbjuda insatser inom samma område via

upphandlade aktörer godkänns inte kommunala insatser. En viktig del av nämndens arbete är att bevaka att arbetslösa med ekonomiskt bistånd får det stöd de har rätt till av Arbetsförmedlingen och att undanröja väntetider inför och mellan insatser hos dem.

Trots att många av de som mottog ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet ingår i program hos Arbetsförmedlingen (vilket alltså begränsar kommunens möjligheter att erbjuda dem insatser) har 78 procent av dem minst en insats via kommunen. Det kan handla om arbetsmarknadsanställning, sfi samt olika typer av stöttning och coaching för att individen ska nå egenförsörjning. De som är arbetslösa med ekonomiskt bistånd och saknar insats från kommunen är alltså i minoritet. Det stöd nämnden ger dessa individer varierar utifrån individens behov och förutsättningar. Målsättningen är alltid att individen ska kunna hitta sin väg till en långsiktigt hållbar egenförsörjning utan behov av ekonomiskt bistånd.

Pavlos Cavelier Bizas (S)

Arbetsmarknadsnämndens ordförande